

Emilia Joniak

Uniwersytet Gdański

emilia.joniak6@gmail.com

ORCID: 0009-0008-9737-2260

X Konferencja Polskiego Oddziału Międzynarodowego Związku Prawa Ubezpieczeniowego AIDA pt. „Sądowe i pozasądowe metody rozwiązywania sporów w ubezpieczeniach”, Gdańsk, 3–4 czerwca 2022 r. (sprawozdanie)

W dniach 3–4 czerwca 2022 r. na Uniwersytecie Gdańskim odbyła się jubileuszowa X Konferencja Polskiego Oddziału Międzynarodowego Związku Prawa Ubezpieczeniowego AIDA. Tematyka konferencji ukierunkowana była na „Sądowe i pozasądowe metody rozwiązywania sporów w ubezpieczeniach”. Podczas dwóch dni wydarzenia możliwość spotkania mieli zarówno teoretycy, jak i praktycy prawa. Przewidziano także Panel Młodych – studentów kierunków prawnych i ubezpieczeń. Była to niezwykle okazja do integracji środowiska prawnoubezpieczeniowego. Sponsorem wydarzenia była ERGO Hestia SA z siedzibą w Sopocie, partnerami zaś Stowarzyszenie Polskich Brokerów Ubezpieczeniowych i Reasekuracyjnych oraz kwartalnik „Prawo Asekuracyjne”.

Konferencję dnia 3 czerwca 2022 r. otworzyli: Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego dr hab. Wojciech Zalewski, prof. UG oraz Przewodnicząca AIDA Polska dr hab. Dorota Maśniak, prof. UG. W swoim wystąpieniu zwrócili oni szczególną uwagę na konieczność rozwoju alternatywnych metod rozwiązywania sporów dla realizacji interesów wszystkich uczestników obrotu. Za dające optymistyczne rokowania wskazali tendencje związane z wyborem mediacji jako remedium na nieefektywne i długotrwałe postępowania sądowe, często prowadzące do eskalacji konfliktu i uniemożliwiające uniknięcia strat wizerunkowych.

Pierwszy panel konferencji, którego moderatorką była r. pr. Anna Tarasiuk, poświęcony był pozasądowym metodom rozwiązywania sporów w sprawach ubezpieczeniowych. Panel ten otworzył dr hab. Bartosz Kucharski, prof. UŁ swoim wystąpieniem pt. *Mediacje na polskim rynku ubezpieczeń*. Na podstawie przede wszystkim analizy przypadków z własnej praktyki adwokackiej prelegent wskazał na węzłowe zagadnienia dotyczące prowadzenia procesu mediacyjnego w sprawach ubezpieczeniowych.

W kolejnym wystąpieniu mgr Mateusz Kubiak poruszył tematykę mediacji przed sądem polubownym przy KNF jako alternatywy dla postępowania sądowego. Referent

przybliżył zasady działania sądu polubownego i wskazał korzyści płynące dla stron postępowania z wyboru tej ścieżki próby polubownego załatwienia sporu na linii klient – ubezpieczyciel.

W ślad za nim poszli Urszula Szpak oraz r. pr. Łukasz Szymański, którzy dokonali porównania mediacji przed sądem polubownym z postępowaniem prowadzonym przez Rzecznika Finansowego. Zwrócono uwagę przede wszystkim na aspekty praktyczne, ale także wątpliwości prawne wynikające z nowego modelu ADR na rynku ubezpieczeniowym. Na kanwie tego wystąpienia rozgorzała – na zakończenie panelu – dyskusja dotycząca wpływu zmian legislacyjnych na możliwość przerwania biegu terminu przedawnienia roszczenia w razie skorzystania z pozasądowych metod rozstrzygania sporów.

Zanim to jednak nastąpiło, Andrzej Wysmułek dokonał analizy przypadku (*case study*), przybliżając słuchaczom nietypowy przykład ugody z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Prelegent zwrócił uwagę zarówno na korzyści takiego rozwiązania sporu, jak i istotne zagrożenia, które wiążą się głównie z brakiem możliwości zawarcia umowy trójstronnej w celu przesądzenia wszystkich kwestii związanych z odpowiedzialnością ubezpieczyciela jako odpowiedzialnością o charakterze gwarancyjnym. Referent wzbudził swoim wystąpieniem spore zainteresowanie, przede wszystkim wśród obecnych na sali praktyków – radców prawnych i adwokatów.

Moderowanie drugiego panelu powierzono dr hab. Katarzynie Malinowskiej, prof. ALK. Jego tematyka została poświęcona sądowym metodom rozwiązywania sporów w sprawach ubezpieczeniowych. Panel rozpoczął Jacek Woronkiewicz swoim wystąpieniem pt. *Interwencja i udział ubezpieczyciela OC przedsiębiorcy w sporze sądowym – ekonomiczny i wizerunkowy wymiar interesów*. Omówił on uwarunkowania prawne dotyczące zarówno procesowych, jak i biznesowych aspektów udziału ubezpieczyciela w postępowaniu sądowym. Zwrócił uwagę na konsekwencje, jakie rodzi sprzeczność interesów stron umowy ubezpieczenia dla pozycji prawnej i faktycznej ubezpieczyciela w przypadku sporów dotyczących ubezpieczenia OC.

Kolejna prelekcja – r. pr. Marty Nowickiej poruszała problematykę sporów na tle niewykonania lub nienależytego wykonania usługi przewozu multimodalnego. Referentka zagłębiła się w tematykę odpowiedzialności przewoźnika w sytuacji wykorzystania dwóch lub więcej rodzajów transportu. Dokonała analizy dotychczasowego orzecznictwa w tym zakresie i zwróciła uwagę na najbardziej newralgiczne aspekty związane z dochodzeniem roszczeń z tytułu szkód w czasie transportu, w tym na aspekt ubezpieczeniowy związany z „konkurencją” pomiędzy ubezpieczeniem OC przewoźnika a ubezpieczeniem *cargo*.

Następnie dr Kamil Szpyt oraz dr Grzegorz Dybała wystąpili z prelekcją pt. *Nie idźcie tą drogą, czyli kilka uwag w kontekście uchwały Sądu Najwyższego z 20.01.2022 r., III CZP 9/22*. Dokonali w niej krytycznej analizy przywołanej uchwały Sądu Najwyższego dotyczącej przeniesienia na ubezpieczyciela OC posiadacza pojazdu mechanicznego kosztów uprzątnięcia drogi po wypadku komunikacyjnym. Prelegenci zajęli krytyczne stanowisko względem tez wyłaniających się z orzeczenia i tym samym wznieśli główną oś dyskusji wieńczącej drugi z paneli.

Zanim to się jednak stało, mgr Dawid Rogoziński poświęcił swoją prezentację zagadnieniu deficytu świadomości prawnoubezpieczeniowej w rzeczywistości orzeczniczej na przykładzie sporów dotyczących kredytów frankowych. Zwrócił uwagę na fakt, jak brak uwzględnienia specyfiki ubezpieczeń wykorzystywanych w celu zabezpieczenia spłaty kredytu i ich różnorodności przekłada się na orzecznictwo w sprawach dotyczących umów kredytów indeksowanych i denominowanych kursem waluty obcej. Przeanalizował najczęstsze konstrukcje empiryczne, wyodrębniając trzy grupy ubezpieczeń spłaty kredytu. Tym samym krytycznie ocenił wyłaniającą się z praktyki orzeczniczej tendencję do jednorodnego i bezrefleksyjnego kwalifikowania kosztów ochrony ubezpieczeniowej jako części składowej roszczeń o zwrot świadczeń nienależnych na skutek upadku (nieważności) umowy kredytu.

Kolejną prelekcją dr Szymon Szmak zwrócił uwagę na problem rozwiązywania sporów z perspektywy ubezpieczenia ochrony prawnej. W swoim wystąpieniu wskazał, że w sytuacji pojawienia się konfliktów interesów między ubezpieczycielem a ubezpieczonym możliwe jest przeprowadzenie alternatywnej procedury arbitrażowej. Prelegent omówił również aspekt rozwiązywania sporów w kontekście ubezpieczenia ochrony prawnej, które co do zasady ma na celu usprawnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Drugi panel konferencji zamykał swoim wystąpieniem pt. *Sądowa egzekucja z ubezpieczonej nieruchomości* dr Łukasz Kamiński. Zwrócił on uwagę na niezwykle istotne problemy praktyczne związane z prowadzeniem egzekucji z nieruchomości, która jest przedmiotem ubezpieczenia majątkowego. Podkreślił ważny z praktycznego punktu widzenia problem przejścia praw z umowy ubezpieczenia majątkowego na nabywcę nieruchomości, który uzyskuje własność w drodze egzekucji sądowej, i konkurencyjności jego uprawnień z roszczeniami wierzycieli dłużnika (właściciela nieruchomości).

Na zakończenie pierwszego dnia obrad zorganizowano Panel Praktyków – poświęcony dyskusji na temat „Spór a reputacja na rynku ubezpieczeniowym”. Jego uczestnikami byli przedstawiciele różnych grup interesów na rynku ubezpieczeń – zakładów ubezpieczeń, pośredników ubezpieczeniowych, pełnomocników procesowych oraz instytucji ochrony praw klienta na rynku finansowym. Udział w dyskusji wzięli m.in.: Piotr Narloch – Prezes InterRisk Polska SA, r. pr. Ewa Jezierewska – Dyrektor Działu Prawnego ERGO Hestii, Urszula Szpak – przedstawicielka Rzecznika Finansowego, r. pr. Rafał Szordykowski – mecenas i mediator oraz Adam Lewandowski – Prezes STBU Brokerzy Ubezpieczeniowi sp. z o.o. Moderatorką panelu była dr hab. Dorota Maśniak, prof. UG. Panel dyskusyjny można wysłuchać w całości na kanale AIDA Polska na platformie youtube.com (<https://youtu.be/kA1NcXbDuUw>).

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od Panelu Młodych, którego moderatorem był mgr Dawid Rogoziński. To już kolejny raz, kiedy w czasie ogólnopolskiej konferencji naukowej z udziałem znamienitych przedstawicieli świata nauki i praktyki z problemami prawnoubezpieczeniowymi mają okazję zmierzyć się także studenci – przyszli adepci prawa i ubezpieczeń. Inicjatywa ta ma na celu promocję edukacji prawnoubezpieczeniowej oraz zainteresowanie ludzi młodych karierą na rynku ubezpieczeń. Udział młodych naukowców w tym panelu sfinansował Zakład Ubezpieczeń ERGO Hestia.

Pierwszym prelegentem Panelu Młodych był Oskar Zgonina (student prawa na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach), który podjął się przedstawienia referatu pt. *Osobliwości w dochodzeniu roszczeń z tytułu naruszenia obowiązku informacyjnego w prawie niemieckim a regulacja polska – rozważania o efektywności modelu*. Prelegent dokonał analizy prawno-porównawczej, kompleksowo omawiając rozwiązania przyjęte w prawie niemieckim. Wystąpienie spotkało się z wyjątkowym uznaniem zgromadzonych na audytorium przedstawicieli świata nauki i praktyki.

Kolejną prelegentką była Emilia Joniak (studentka prawa na Uniwersytecie Gdańskim), która w swoim wystąpieniu pt. *Ustalenia odpowiedzialności na przyszłość za szkodę na osobie (art. 189 k.p.c.) w polskim systemie prawnym i praktyce orzeczniczej* omówiła instytucję sądowego ustalania odpowiedzialności na przyszłość za szkodę na osobie, w szczególności zwracając uwagę na ewolucję stanowiska judykatury następującą wraz ze zmianą regulacji dotyczącej przedawnienia roszczeń w kontekście wprowadzenia art. 442¹ kodeksu cywilnego. Kontrowersyjnym wątkiem, jak się później okazało w toku dyskusji, było zróżnicowane podejście do kwestii zakresu mocy wiążącej wyroku zasądzającego roszczenie w sądach obejmujących obszary różnych apelacji.

W dalszej części Panelu Młodych Patryk Jurkiewicz oraz Dawid Urbaniak (studenti prawa na Uniwersytecie Gdańskim) wystąpili z prezentacją pt. *I bądź tu mądry po szkodzie, czyli o proceduralnych pułapkach konstrukcji ubezpieczenia kredytu*. Prelegenci omówili różne rodzaje ubezpieczeń kredytów i konsekwencje prawne związane z ich specyfiką na etapie dochodzenia roszczeń przez kredytobiorców i ich następców prawnych. Wskazali na problemy związane z legitymacją materialną klientów w sytuacji biernej postawy banku po odmowie wypłaty świadczenia ubezpieczeniowego.

Następnie prelekcję pt. *AI jako remedium na rozwiązywanie sporów w trakcie postępowania likwidacyjnego* wygłosił Remigiusz Świątkowski (student II roku kierunku Ubezpieczenia – studia interdyscyplinarne na UG). Wskazał on na istniejące i przewidywane rozwiązania dotyczące wykorzystania sztucznej inteligencji w procedurze postępowania likwidacyjnego. Zwrócił uwagę na szanse, jakie niosą ze sobą nowe technologie – chodzi tu o wyeliminowanie ryzyka błędów w szacowaniu wartości szkód, wykrywanie fraudów ubezpieczeniowych, obiektywizację postępowania czy rozszerzenie zakresu przetwarzanych danych umożliwiające osiągnięcie optymalnej i najbardziej wiarygodnej wyceny roszczeń. Podkreślił też jednak deficyt regulacji prawnych w zakresie wykorzystania AI w sektorze ubezpieczeń.

Ostatnie wystąpienie Panelu Młodych pt. *O tym, jak sankcja abuzywności wyparła zasadę wykładni prokonsumenckiej na kanwie sporów orzeczniczych dotyczących klauzuli alkoholowej w ubezpieczeniach turystycznych* należało do Łukasza Gołębińskiego (studenta I roku kierunku Ubezpieczenia – studia interdyscyplinarne na UG). Prelegent wskazał – na przykładzie wyłączeń odpowiedzialności za szkody wynikłe po spożyciu alkoholu – jak kształtuje się relacja pomiędzy sankcją abuzywności a dyrektywą proklienckiej wykładni postanowień OWU.

Również ten panel zwińczyła dyskusja. Była ona dla młodych prelegentów niecodziennym spotkaniem – mogli oni bowiem skonfrontować się ze specjalistami z zakresu prawa ubezpieczeniowego posiadającymi wieloletnie doświadczenie

i ponadprzeciętną wiedzę. Zadawali im pytania dotyczące tematyki wystąpień, co dla debutantów było zapewne tak stresującym, jak i cennym doświadczeniem. Panel ten i kończąca go dyskusja były często wspomniane zarówno przez nich samych, jak i przez uczestników wydarzenia – jako wyjątkowe spotkanie na tle innych konferencji.

Ostatni panel konferencji, którego moderatorem była dr hab. Magdalena Habdas, prof. UŚ, poświęcony był problematyce sądowych i pozasądowych metod rozwiązywania sporów transgranicznych w sprawach ubezpieczeniowych. Otworzyło go wystąpienie pt. *Przepisy wymuszające swoje zastosowanie w międzynarodowym prawie ubezpieczeń* dr. hab. Mariusza Frasa, prof. UŚ i dr hab. Magdaleny Habdas, prof. UŚ, Na tle bogatego dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości UE prelegenci omówili kwestie związane z transgranicznymi sporami ubezpieczeniowymi. Zwrócili uwagę na problemy wynikające z braku zamkniętego katalogu norm wymuszających swoje zastosowanie w prawie kolizyjnym. Tymczasem nietrudno zauważyć, że obszarem szczególnego ich zagęszczenia jest właśnie prawo ubezpieczeń, w szczególności w zakresie, w jakim odnosi się ono do reżimu ochrony klienta.

Kolejną prelekcję pt. *Świadczenia kompensacyjne oraz zdarzenia medyczne w prawie polskim na tle innych systemów europejskich* wygłosiła dr hab. M. Serwach, prof. UŁ. Prelegentka wskazała, że zauważalny jest dynamiczny przyrost spraw związanych ze szkodami medycznymi. To zaś prowadzi do konieczności poszukiwania optymalnego modelu kompensacji szkody medycznej. Referentka podjęła się prezentacji najciekawszych europejskich i światowych rozwiązań ustawowych i organizacyjnych w tym zakresie.

Następnie mgr Aneta Paleczna zaprezentowała wystąpienie pt. *Actio directa a pośrednie następstwa szkody w aspekcie prawnomiędzynarodowym*. Swoje rozważania prelegentka osadziła przede wszystkim w kontekście wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-350/14 – określającego prawo właściwe tak dla ustalenia dopuszczalności występowania z roszczeniami osób pośrednio poszkodowanych, jak i dla określenia, czy mogą być one realizowane bezpośrednio względem ubezpieczyciela sprawcy szkody. Problematyka ta jest niezwykle istotna z uwagi na zróżnicowane podejście poszczególnych porządków krajowych do tych zagadnień. Podczas gdy kompensacja szkód osób bezpośrednio poszkodowanych jest w zasadzie uniwersalnym rozwiązaniem dla każdego systemu krajowego, to omawiane przypadki szkód wynikłych z następstw pośrednich są już różnorako traktowane przez te systemy.

Ostatnią prelekcję w ramach trzeciego panelu, zamykając przy tym swoim wystąpieniem drugi blok konferencji, wygłosiła mgr Marta Szwarczyńska. Tematem referatu było *Znaczenie zasad PRICL w rozstrzygnięciu sporów reasekuracyjnych*. Coraz częstsze są próby harmonizacji – na szczeblu międzynarodowym – prawa ubezpieczeniowego, które nabierają szczególnego znaczenia w obszarze ukształtowanym zwyczajami wypracowanymi w praktyce, jakim jest reasekuracja. Prelegentka zmierzyła się z problematyką wyboru przez strony umowy reasekuracji zasad PRICL jako prawa właściwego dla rozstrzygnięcia sporów mogących wyniknąć na tle wykonywania umowy. Omówiła również dopuszczalność wykorzystania tych zasad jako materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia w ramach odesłania do kryterium „ustalonych zwyczajów”

determinujących – poza treścią norm umownych i prawa bezwzględnie obowiązującego – treść stosunków cywilnoprawnych.

Kończąca wydarzenie dyskusja okazała się być najdłuższą. Jak się okazało, mimo popołudniowej już pory, uczestnicy wydarzenia wciąż chętnie wymieniali się doświadczeniami i poglądami. Tym bardziej że wobec oczywistych procesów globalizacji tematyka prawnomiędzynarodowa coraz częściej przenosi się do praktyki prawniczej nawet w „typowych” sprawach ubezpieczeniowych. Od zagadnień tych nie sposób już uciec, a ponadto stosunkowo „młode” regulacje prawne wywołują wiele wątpliwości interpretacyjnych przy braku utartych schematów postępowania i stanowiska judykatury.

Konferencję oficjalnie zakończyła Przewodnicząca AIDA Polska dr hab. Dorota Maśniak, prof. UG, podkreślając, jak cennym doświadczeniem było spotkanie różnych środowisk i osób prezentujących różne perspektywy spojrzenia na problemy ubezpieczeniowe. Spotkanie to było także doskonałą okazją do integracji, wymiany doświadczeń i poglądów – czego doskonałym potwierdzeniem były trwające jeszcze długo po oficjalnym zamknięciu konferencji rozmowy w kularach. Na zakończenie dr hab. Dorota Maśniak, prof. UG podziękowała przedstawicielom Sponsora wydarzenia, jak również wszystkim prelegentom oraz Komitetowi Zarządzającemu i Sekretarzowi AIDA Polska, którzy ponieśli trud organizacji konferencji.